

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

- Malaṭwa a Khemikhala
Dzikhemikhala dzi dzheniswa kha tshitolo tsha dzikhemikhala tsho loḡelwaho u thivhela u shumiswa hu siho mulayoni. Khemikhala dzoṭhe dzi tea u vhlungwa kha zwifaredzi zwo swaiwaho, nahone dzikhemikhala ṭhukhu dza khombo dzi tea u ṅwaliwa nga ṅḡila yo lulamaho.
- Dzisilinda dza Gese
Muṅeyatshumelo u tea u bvisa dzisilinda dza gese dzi si tsha shumaho vhuṑoni ha zwifhaṭo na u vhona uri dzisilinda dzi laṭwa u ya nga ha ṭhoḡea ya mulayo u thivhela u shumiswa hafhu zwi songo tea.

Nyito dza tshifhinga tshidaho

- U laṭwa ha Mapfura a u Bika
Phalamennde i kha nzudzanyo dza u wana zwifaredzi zwa mvusuludzo ya malaṭwa a mapfura a u bika zwine zwa shandukisa malaṭwa aya a mapfura a u bika a vha dizili. Maitele a u shela malaṭwa a mapfura a u bika kha dziḡireini dza maḡi a mvula a zwi ṭuṭuwedziwi.
- U bviswa ha malaṭwa a mabambiri na u bikulula
Phalamennde i kha nzudzanyo ya u wana muṅeyatshumelo wa u bvisa mabambiri a malaṭwa uri a bikululwe. Ofisi dzoṭhe dza Phalamennde dzi ḡo ṅewa makhadibogisi a u kuvhanganyela mabambiri a malaṭwa. Makhadibogisi aya a ḡo shululwa vhege iṅwe na iṅwe.

Vhukando vhuṅwe na vhuṅwe ha u tsireledza mupo washu, hu u vhlungu muḡagasi na u fhungudza tshivhalo tsha malaṭwa ndi ha ndeme. Ndi vhuḡifhinduleli ha lushaka lwa vhadzulapo vhoṭhe vha Afurika Tshipembe, hu tshi katelwa Miraḡo na vhashumi vha Phalamenndeni vhoṭhe u vhlungu mupo washu u itela mirafho i ḡaho na u ṭuṭuwedza mvelele ya mveledziso yo khwaṭhaho.

Produced by the Public Education Office • Parliamentary Communication Services

INSPIRED BY PEOPLE

www.parliament.gov.za • P.O. Box 15, Cape Town, 8000
Telephone: (021) 403 3341 • Facsimile: (021) 403 3303

Phalamennde
i ṅea thendelo ...

Phalamennde ya Afurika Tshipembe yo bveledzisa Mbekanyamaitele ya Ndaulo ya Malaṭwa, sa tshipiḍa tsha pulane yo dzudzanyiwaho zwavhuḍi ya u laula vhuḵo ha mushumo ho tsireledzeaho.

Mulayotewa u amba uri vhatu vha Afurika Tshipembe vha na pfanelo ya u vha kha mupo une u si vhaise mutakalo wavho kana vuvha havho. Hezwi zwi katela tsireledzo ya mupo nga milayo yo teaho na mariwe maga u thivhela tshikafhadzo ya mufhe na tshinyadzo kha vhudzulavhathu, u ṭuṭuwedza ndondolamupo, na u tsireledza mveledziso ya vhudzulavhathu yo kwhaṭhaho. Ri nga kona u humisela murahu inwe ya tshinyadzo yo no iteaho kha pulanete yashu arali ra dzhia vhukando ha uri hu vhe na tshanduko.

Phalamennde yo ḍiimisela u kwhaṭhisedza mutakalo na tsireledzo zwa Miraḍo na vhashumi vha Phalamenndeni vhoṭhe na vhatu vhoṭhe vhane vha shuma lwa mulayo na vhane vha dzhena vhuḵo ha zwifhaṭo zwayo. Tshiimiswa tsho ḍiimisela u dzudza vhuḵo ha Phalamennde hu kha tshiimo tshavhuḍi u bveledza vhuḵo ha u shuma ho tsireledzeaho nahone havhuḍi, khathihi na u langa khombo ine ya nga ṭaha vhuḵo ha mushumo phanḍa ha musi i sa athu u bvelela.

Mushumo na vhuḍifhinduleli zwa phalamennde kha u londota mupo

Mulayo u ngaho Mulayo wa Mutakalo na Tsireledzo Mushumoni (OHSA) u kombetshedza Phalamennde u ṅetshedza na u dzudza u ya nga hune zwa konadzea, vhuḵo ha u shuma hune ha vha ho tsireledzeaho hu si na zwivhangakhombo kha mutakalo wa vhashumi vhayo. Hu na ndavhelelo ya uri vhashumi vha tea u shumisana na mutholi u vhona uri ṭhoḍea dza Mulayo uyu dzi a swikelelwa. Phalamennde i na vhuḍifhinduleli ha u bveledza nzhele kha vhashumi vhayo vhoṭhe nga ha ndeme ya u vhlunga mupo na mushumo khathihi na vhuḍifhinduleli hu elanaho nawo.

Maga na maitele

Phalamennde yo bveledza pulane yo dzudzanyiwaho zwavhuḍi u langa vhuḵo ha u shuma ho tsireledzeaho nahone ho teaho hu tshi katelwa na mveledziso ya Mbekanyamaitele ya Ndangulo ya Malaṭwa.

Ndivho ya mbekanyamaitele ndi u ṅea muhanga wa u bveledza tshumelo i re na ndingano, i swikeleleaho nahone yo kwhaṭhaho kha vhashumi na

vhatu vha re vhuḵo ha Phalamennde. Ndivho ya mbekanyamaitele ndi u vhona uri hu vhe na u laṭwa ha malaṭwa ho tsireledzeaho u fhungudza tshikafhadzo ya mupo, na u engedza u bikululwa ha malaṭwa khathihi na u vhona uri malaṭwa a bveledzwaho Phalamenndeni a shumaniwa nao u ya nga ha tsumbedzelo dzi re khayo.

Uvhulunga muḍagasi

Phalamennde i ṭuṭuwedza tshumiso ya gulupu dzi vhlungaho muḍagasi u itela u fhungudza tshikafhadzo ya mupo, u vhlunga muḍagasi na mbadelo. Dzigulupu dzi vhlungaho muḍagasi dzi shumiswa u funga mavhona fhethu hoṭhe ha nnyi na nnyi na dziphasedzhini dza Phalamennde.

Ndangulo ya Malaṭwa

“Malaṭwa” zwi amba zwithu zwiṅwe na zwiṅwe u fana na zwithu zwi re na gese, tshiluḍi kana zwo omaho kana zwiṅwe na zwiṅwe zwo ṭanganyelaho izwi, zwine nga tshiṅwe tshifhinga zwa tiwa nga Minisiṭa wa zwa Mupo na Vhuendelamashango nga ṅdivhadzo kha Gazete ya Muvhuso.

Ndangulo ya Malaṭwa o Omaha

- **Malaṭwa o Omaha**
Malaṭwa o omaho a dzhiwa ḍuvha na ḍuvha a dzheniswa kha bege dza puḷasiṭiki na kha zwifaredzi u bva fhethu hoṭhe a iswa fhethu ha u laṭa malaṭwa ho tendelwaho lwa mulayo.
- **Malaṭwa a mishonga**
Malaṭwa a mishonga a dzheniswa kha zwifaredzi zwa puḷasiṭiki zwo tiwaho (zwa muvhala wa dzivha) na u bviswa nga muṅeyatshumelo o ṅewaho khonṭhiraka ya u ita mushumo uyu tshifhinga tshoṭhe kana hu na ṭhoḍea
- **Malaṭwa a muḍagasi**
Mavhona oṭhe ane a si tsha shuma a tea u kuvhanganyiwa a poswa fhethu hune a ḍo gaiwa hone nga ṅḍila yo tsireledzeaho
- **Malaṭwa maṅu**
Malaṭwa maṅu a dzheniswa kha zwifaredzi /mabini o tiwaho nahone a bviswa tshifhinga tshoṭhe